

Plesovi su opisani isključivo riječima i stoga je bilo neophodno izgraditi odgovarajuću terminologiju koja obuhvaća zajedničke plesne i prostorne karakteristike raznih plesova (plesni obrasci, prihvaćanje plesača, raspored plesača na plesnom prostoru) i način i smjer izvođenja pokreta. Pisac je sam izradio većinu terminoloških odrednica i tek ponegdje se služi terminima iz knjižice *Stručni izrazi narodnog plesa (Fachausdrücke Volkstanz, Stuttgart, Verlag Walter Kögler, 1971)*, što je uvijek posebno označeno. Objašnjenja pojedinih termina su vrlo jasna, a tamo gdje je to potrebno, i ilustrirana vrlo dobrim fotografijama (npr. načini prihvaćanja partnera). Iskusniji plesač će se brzo snaći u ovim objašnjenjima i primijeniti ih u "čitanju" plesa.

I H.Derschmidt se tuži na nedostatak opće zajedničke stručne terminologije narodnih plesova. Čini mi se da je to teško provedivo. Narodni plesovi imaju relativno uzak rječnik pokreta, naročito ako ih promatramo na užem kulturnogeografskom prostoru. Bogatstvo narodnog plesa iskazuje se u *kvaliteti* pokreta, u načinu izvođenja pokreta i to je često ono temeljno po čemu razlikujemo slične ili iste plesove. Kad bi se terminološki uz ostale fiksirale i važnije kvalitativne karakteristike najraširenijih plesnih obrazaca, takva terminologija bi morala nužno biti veoma opsežna i stoga nespretna za upotrebu. Stoga ne čudi što autor nije mogao naći čvršće uporište u spomenutoj knjižici stručnih plesnih izraza. Oni nisu bili dostatni da istaknu specifičnosti plesne građe koju je želio predstaviti.

Iza "plesnog ključa" nalazimo kraće ali veoma važne napomene vezane općenito uz glazbenu pratnju i uz notne primjere u drugoj knjizi. Autor ističe da je za plesnu pratnju mogao poslužiti gotovo svaki postojeći instrument, ali da je za Gornju Austriju najkarakterističniji bio sastav od dvije violine i malog basa (*Basselll*). To nas neodoljivo podsjeća na iste takve sastave u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj, osobito u široj okolici Zagreba.

Najveći prostor zauzimaju, naravno, opisi plesova. Golema građa zahtijevala je sistematiziranje i H. Derschmidt to čini prema više kriterija u nekoliko većih grupa, unutar kojih opet donosi dalju podjelu na pojedine oblike, vrste plesova i njihove varijante. Jedan od

osnovnih kriterija je forma, prostorni oblik plesa (npr. plesovi u krugu, lančani plesovi); ili posebnu grupu čini neki naročito rasprostranjeni ples (npr. *Landier*). U posebnu grupu autor, također, uvršta plesne igre i šaljive plesove. Odvijanje pojedinog plesa opisano je po taktovima, a karakteristične figure i pokreti vrlo su često ilustrirani odličnim fotografijama. Uz svaki ples nalazimo i podatke o autoru zapisa, godini, demonstratorima, lokalitetu i eventualne druge nazive plesa te broj. Pod istim tim brojem u drugoj su knjizi odgovarajući melodijski zapis i tekst pjesme, ako se uz ples i pjeva (takvih je plesova malo). Melodijski zapisi u pravilu su dvoglasni i svi počinju s četiri takta "predigre" (*Vorspiel*), koja mora plesače upozoriti o kojem se plesu radi i u kojem tempu će se plesati.

Osim da prikaže plesni materijal ova knjiga nije imala drugih pretenzija. To je učinjeno na način koji će u potpunosti udovoljiti zahtjevima stručnjaka i drugih korisnika i predstavlja pouzdan prikaz narodnih plesova Gornje Austrije, a za nas ujedno zanimljiv plesni i glazbeni komparativni materijal. Ostaje tek za žaljenje što plesovi nisu zapisani i Labanovom kinetografijom, kako smo to već navikli i u našim novijim plesnim izdanjima.

STJEPAN SREMAC

Ludvik Kuba, Pjesme i napjevi iz Bosne i Hercegovine, Drugo izdanje pripremio, dopunio neobjavljenim pjesmama i dodao indekse Cvjetko Rihtman uz saradnju Ljube Simić, Miroslave Fulanović-Šošić i Dunje Rihtman-Šotrić, Svjetlost, Sarajevo 1984, 625 str.

Vrlo opsežna i poznata zbirka narodnih napjeva iz Bosne i Hercegovine L. Kube (skupljena 1893. godine) bila je prvi put objavljena u četiri godišta *Glasnika Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini*, 1906, 1907, 1909 i 1910. Velika želja Ludvika Kube da se zbirka objavi i kao samostalna cjelina napokon se ostvarila - otprilike devedeset godina nakon objavljenih terenskih zapisa.

Predgovor L. Kube izvješćuje o njegovom terenskom radu, o problemima melografitiranja i posebno o raspoređivanju prikupljene građe prema tonskim nizovima (ljestvicama) sakupljenih napjeva (str. 23-46).

O melografskom radu Ludvika Kube u Bosni i Hercegovini i o pripremanju kritičkog izdanja njegove zbirke pjesama i napjeva iz Bosne i Hercegovine (str. 7-15) piše Cvjetko Rihtman, redaktor zbirke. Dugogodišnjim nastojanjima prikupio se još i manji broj neobjavljenih Kubinih zapisa tako da novoobjavljena zbirka sadrži ukupno 1127 napjeva. Svrhu drugog izdanja te Kubine zbirke C. Rihtman nalazi "... prvenstveno u tome da se ona prikaže u *potpunom* obliku, onako kako ju je svojedobno autor predao izdavaču - bez grešaka i nekorektnih ispravaka, ali sa sistemom indeksa i u obliku koji treba da olakša njenu upotrebu, naročito za uporedna ispitivanja." Redaktor nije dirao u Kubine notne zapise, ispravio je samo očite (tehničke) greške i pogreške u zapisima tekstova.

Svi su notni zapisi transponirani na zajednički završni ton g¹, a visine završnih tonova u Kubinim rukopisima posebno su izložene u *Pregledu završnih tonova napjeva u rukopisu* (str. 475-477). U rasporedu napjeva sačuvan je Kubin redosljed u prvom izdanju zbirke: napjevi sa određenom ljestvicom (notni zapisi br. 1-348), napjevi koji nemaju određene ljestvice (349-965), napjevi protkani elementima drugih ljestvica (966-967), napjevi sa spojenim ljestvicama (modulacija) (968-997), napjevi kromatskog karaktera (998-1007), zagonetni napjevi (1008-1019) i varijante (1020-1127). Čitaocu su veoma korisne redakcijske informacije da se napjevi - koji se prema tradicionalnom bosanskom urbanom načinu pjevanja, zvanom *uravan* izvode metroritamski slobodnije sa mnogim melizmima - nalaze pod brojevima 1097-1115, a za trinaest *dvoglasnih zapisa* uz navedbu rednog broja zapisa i lokaliteta zapisa izložene su i njihove osnovne osobine pod naslovom *polifoni primjeri i glavna njihova obilježja* (str. 613).

Za usporedbe s gradivom koje je u Bosni i Hercegovini prikupljeno nakon osnivanja Instituta za proučavanje folkloru u Sarajevu (1947) dragocjeni su tabelarni pregledi i to

Pregled obrazaca metra i ritma napjeva (str. 479-502) te *Pregled melopoetskih oblika* (str. 503-521).

Posebno su objavljeni svi *tekstovi pjesama* koji se redaju istom numeracijom kao i napjevi. Orijentaciju u tekstovima omogućuje popis prema prvom stihu pjesama izložen abecednim redosljedom. O redaktorskom pristupu tekstovima izvješćuje Ljuba Simić (str. 17-21). U primjerima varijanata pjesama Kuba je zapisao kompletan tekst, ali je u nekoliko slučajeva ipak naveo samo početke tekstova. Nakon svih izliženih tekstova pjesama Lj. Simić iznosi Kubine napomene uz tekstove pjesama i svoja vlastita zapažanja, dopune i korekture uz te napomene (str. 231-235).

Zainteresiranim istraživačima mnogo će pomoći raspoređivanje tekstova pjesama koje je Lj. Simić grupirala prema vrstama i sadržaju teksta - i to u: pripovijedne, mitološke (lirske), ljubavne (sa mnogo podgrupa), porodično-ljubavne (uz podgrupe), kolske (uz podgrupe), svatovske (uz mnogo podgrupa), dječje (uspanke i zabavne), pjesme o radu i uz rad (uz podgrupe), šaljive- rugalice, bekrijske, vojničke, lokalne i razne. Posebno navodi pjesme kojima je Kuba zapisao samo početke tekstova, pjesme koje su pripremljene iz krajeva izvan Bosne i Hercegovine, te pjesme koje prema riječima Lj. Simić "... jasno kazuju da nisu spjevane u duhu narodnog načina izražavanja misli."

Zbirci je dodan popis turcizama i manje poznatih riječi, kao i popis mjesta u kojima su zabilježeni napjevi.

JERKO BEZIĆ

Zbornik radova u čast akademika Cvjetka Rihtmana, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Odjeljenje društvenih nauka, Sarajevo 1986, 142 str.

Zbornik radova jedan je od načina kojim znanstveni i kulturni radnici Bosne i Hercegovine žele odati priznanje i izreći zahvalnost akademiku Cvjetku Rihtmanu za njegov izuzetno značajan, temeljit i plodonosan rad na